

บทความวิจัย

ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลกับการใช้สุนทรียศาสตร์
ในการดูแลผู้ป่วยขณะขึ้นฝึกทางคลินิก
Experiences of Undergraduate Nursing Students in
Using Aesthetics in Clinical Practice

กรรติมา มีสุนทร^{1*} วราภรณ์ คงสุวรรณ² บุศรา หมื่นศรี³
Kanthima Meesoonthorn^{1*} Waraporn Kongsuwan² Busara Muensri³

¹อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

¹Lecturer, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand.

²รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

²Associate Professor, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand.

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

³Assistant Professor, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand.

*ผู้รับผิดชอบหลัก: kanthima.s@psu.ac.th

*Corresponding author: kanthima.s@psu.ac.th

Received 21 November 2024 • Revised 9 February 2025 • Accepted 10 February 2025

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่ออธิบายความหมายของประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลกับการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยขณะขึ้นฝึกทางคลินิก **วิธีการ:** การวิจัยเชิงคุณภาพแบบเฮอเมนนิวติคส์ตามปรัชญาของการ์ดาเมอร์ ผู้ให้ข้อมูล คือนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 12 คน เก็บรวบรวมข้อมูลการสะท้อนประสบการณ์ผ่านการวาดภาพและภาพถ่าย และการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึงมกราคม พ.ศ. 2567 วิเคราะห์และตีความภาพและบทสัมภาษณ์ตามวิธีของคงสุวรรณ และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัยตามเกณฑ์ของลินคอนและกูปา **ผลการศึกษา:** ผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายของประสบการณ์ประกอบด้วย 7 หมวด ได้แก่ 1) การสร้างความงดงามในการดูแล 2) การสร้างสัมพันธ์ภาพอย่างรู้จักตัวตน 3) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ 4) การสัมผัสประสบการณ์ของการเข้าใจผู้อื่น 5) การแสดงออกของความอ่อนโยน 6) การให้คุณค่ากับการดูแลผ่านงานศิลปะ และ 7) การทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน **สรุป:** ผลการศึกษาทำให้เข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกทางสุนทรียะที่นักศึกษาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของสุนทรียศาสตร์ที่ทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและผู้ป่วยอยู่ภายใต้ความเข้าใจผู้อื่น และนำมาซึ่งการสร้างสรรคการดูแลที่เหมาะสม ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล อาจารย์พยาบาลสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีความรู้และพฤติกรรมเชิงสุนทรียะในการพยาบาลต่อไป

คำสำคัญ: ประสบการณ์; นักศึกษาพยาบาล;สุนทรียศาสตร์; ฝึกทางคลินิก

Abstract

Objective: To describe the meaning of nursing students' experiences in using aesthetics in caring for patients during clinical practice. **Method:** A qualitative research method informed by hermeneutics grounded on Gadamer's philosophy was used to guide the study. The participants included twelve third-year nursing students enrolled in the academic year 2022. Data were collected through drawings and photographs and in-depth individual interviews using semi-structured interview guides. Data were collected between November 2023 and January 2024. Pictures and interview transcriptions were analyzed and interpreted following Kongsuwan's approach. Trustworthiness of the study was established following Lincoln and Guba's criteria. **Results:** The meanings of the experiences consisted of seven thematic categories: 1) Creating beauty in caring; 2) Building relationships with knowing a true person; 3) Creative communication to foster understanding; 4) Accumulating experiences of empathy; 5) Expressing gentleness; 6) Valuing care through art; and 7) Forming good feelings towards each other. **Conclusion:** The results of this study provide an understanding of the feelings and aesthetic expressions that students use in nursing practice. It reflects the value of aesthetics that facilitates the interaction between students and patients under empathetic understanding and leads to the delivery of appropriate care. Therefore, in nursing education, nursing instructors can use the results of this study as a guide for developing teaching and learning to instill knowledge and aesthetic acts in the students' nursing practice.

Keywords: experiences; nursing students; aesthetics; clinical practice

ความสำคัญของปัญหา

แม้ความหมายของสุนทรียศาสตร์ จะเป็นปรัชญาที่ว่าด้วยเรื่องความงามและสิ่งที่งามในธรรมชาติหรือศิลปะ¹ ที่มีการแบ่งสุนทรียศาสตร์ (aesthetic realms) ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ดนตรี 2) ทัศนศิลป์ เช่น วาดเขียน ศิลปะภาพพิมพ์ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม 3) ศิลปะแห่งการเคลื่อนไหว การเต้นรำและการเล่น และ 4) ศิลปะวรรณคดี เช่น โคลงฉันทนา และนิทาน² สำหรับมุมมองของสุนทรียศาสตร์ทางการพยาบาลที่กล่าวถึงโดย Carper³ เป็นเรื่องของการรับรู้และเข้าใจความต้องการของผู้อื่น และมีการแสดงออกว่ามีการรับรู้ถึงความต้องการนั้น คาร์เปอร์ให้ความสำคัญกับความเข้าใจผู้อื่น (empathy) ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของพยาบาลในการแสดงถึงความสามารถของการมีส่วนร่วมหรือสัมผัสความรู้สึกของผู้อื่น และเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญของรูปแบบความรู้ทางสุนทรียศาสตร์ เช่นเดียวกับ Boykin, Parker and Schoenhofer⁴ กล่าวว่า ความรู้ทางการพยาบาลเกิดขึ้นจากสถานการณ์ของการพยาบาลที่ต้องอาศัยความเข้าใจและความซาบซึ้ง ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์จะนำไป

สู่ความรู้ในรูปแบบอื่นที่ทำให้เกิดการรับรู้และการเข้าใจผู้ป่วยทั้งคน (whole person) สุนทรียศาสตร์ในการพยาบาลตามมุมมองของ Kongsuwan⁵ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างพยาบาลและผู้ได้รับการดูแลที่มีการแสดงให้เห็นผ่านการแสดงออกทางสุนทรียะ (aesthetic expression) ทำให้เกิดการออกแบบการดูแลที่สร้างความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าสุนทรียศาสตร์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ⁶ โดยส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดี สร้างแรงจูงใจ ช่วยในการควบคุมตนเอง และมีเป้าหมายในการเรียนเพิ่มขึ้น⁷ นอกจากนี้ยังพบว่าการสอนอย่างมีสุนทรียะในชั้นเรียนภาษาอังกฤษผ่านงานศิลปะ ได้แก่ ภาพวาด ภาพประกอบ เรื่องแต่ง สุภาษิตหรือคำพูด ช่วยพัฒนาความจำของคำศัพท์และการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนดีขึ้น⁸ อย่างไรก็ตามการศึกษาที่ผ่านส่วนใหญ่จะทำการศึกษาผู้เรียนในวัยเด็ก⁶⁻⁸

สำหรับบริบทของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพตามมาตรฐานสากลเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะ

องค์รวมภายใต้จรรยาบรรณวิชาชีพและกฎหมาย มีทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) ได้มีการนำหลักการสะท้อนคิดการปฏิบัติ (reflective practice) มาใช้เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการเรียนการสอน⁹ John¹⁰ กล่าวว่า การสะท้อนคิดการปฏิบัติจะทำให้พยาบาลมีความเข้าใจและเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ส่งผลให้มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติ การพยาบาลในอนาคต การสะท้อนคิดตามรูปแบบความรู้พื้นฐานทางการพยาบาลของคาร์เปอร์ถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนครั้งแรกสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน โดยในวันปฐมนิเทศของรายวิชา มีการสอนเกี่ยวกับหลักการเขียนสะท้อนคิดตามรูปแบบความรู้พื้นฐานทางการพยาบาลของคาร์เปอร์ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยความรู้เชิงประจักษ์ (empirics) ความรู้เชิงจริยธรรม (ethics) ความรู้เชิงบุคคล (personal knowledge) และความรู้เชิงสุนทรียศาสตร์ (aesthetics)³ ทั้งนี้ยังมีเอกสารประกอบการสอนหัวข้อหลักการเขียนสะท้อนคิดตามรูปแบบความรู้พื้นฐานทางการพยาบาลของคาร์เปอร์ในระบบ LMS2@PSU เพื่อให้นักศึกษาสามารถอ่านทบทวนในระหว่างการขึ้นฝึกปฏิบัติในรายวิชา นักศึกษาจะได้รับมอบหมายให้เขียนรายงานสะท้อนคิดการเรียนรู้ตามรูปแบบความรู้พื้นฐานทางการพยาบาลของคาร์เปอร์ ทั้ง 4 ด้านในแต่ละสัปดาห์จำนวน 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง โดยมีอาจารย์นิเทศประจำกลุ่มให้ข้อเสนอแนะป้อนกลับเป็นรายบุคคลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเขียนสะท้อนคิดในครั้งต่อไป เมื่อนักศึกษาเข้าสู่ชั้นเรียนในชั้นปีที่ 3 มีการมอบหมายให้นักศึกษาเขียนรายงานสะท้อนคิดการเรียนรู้ตามรูปแบบความรู้พื้นฐานทางการพยาบาลของคาร์เปอร์ ทั้ง 4 ด้านในระหว่างการขึ้นฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 และ 2 จำนวน 2 ครั้งต่อรายวิชา โดยนักศึกษาจะได้รับข้อเสนอแนะป้อนกลับเป็นรายบุคคลจากอาจารย์นิเทศประจำกลุ่มเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเขียนสะท้อนคิดในครั้งต่อไป

อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ในนักศึกษาพยาบาลยังพบได้น้อย โดยการศึกษาในต่างประเทศ Nguyen-Truong, et al.¹¹ พบว่ามีการนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการส่งเสริมการสะท้อนคิดในการปฏิบัติการพยาบาล และการเรียนรู้เชิงลึกของนักศึกษาพยาบาล เช่น การอ่านออกเสียงบทกวี การเจริญสติ กิจกรรมร้อยเชือก และการวาดภาพการ์ตูน ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนา

ความตระหนักรู้ในตนเองและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษามากขึ้น สำหรับมุมมองของนักศึกษาพยาบาลชาวตุรกี พบว่าสุนทรียะเป็นศิลปะทางการพยาบาลแขนงหนึ่งที่มีความสำคัญในการปฏิบัติการพยาบาลเช่นเดียวกับศิลปะอื่น ๆ¹² สำหรับในประเทศไทยพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ในนักศึกษาพยาบาลผ่านการแสดงออกด้วยการวาดภาพ คำอธิบายภาพ และการสัมภาษณ์เชิงลึก แต่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการให้ความหมายต่อประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการให้ความหมายต่อการดูแลในการพยาบาล¹³ การให้ความหมายความปลอดภัยของผู้ป่วย¹⁴ และประสบการณ์การเรียนรู้ในรายวิชาการพัฒนาวิชาชีพและศาสตร์ทางการพยาบาล¹⁵ อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบการศึกษาประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขั้นฝึกทางคลินิกโดยผ่านการแสดงออกทางสุนทรียะตามความถนัด เช่น การใช้ภาพประกอบ (illustration) จิตรกรรม (painting) ภาพถ่าย (photograph) ดนตรี (music) และบทกวี (poem) เป็นต้น

ผู้วิจัยเชื่อว่าแม้ว่าการสะท้อนประสบการณ์ชีวิต ความรู้สึกนึกคิดเป็นเรื่องยากที่จะบรรยายออกมาได้อย่างลึกซึ้ง การได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อธิบายประสบการณ์ตรงผ่านการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วย จะทำให้เกิดความเข้าใจในมุมมองของนักศึกษาอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสบการณ์ในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขั้นฝึกทางคลินิกผ่านการแสดงออกทางสุนทรียะ ด้วยงานศิลปะต่าง ๆ ตามความถนัด เพื่อจะนำผลวิจัยที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยและส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทัศนคติที่ดีในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขั้นฝึกทางคลินิกต่อไป

คำถามการวิจัย

ความหมายของประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขั้นฝึกทางคลินิกเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่ออธิบายความหมายของประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขั้นฝึกทางคลินิก

รูปแบบการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิชาเชิงคุณภาพ (qualitative research design) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอเมเนนติกส์ (hermeneutic phenomenology) เพื่ออธิบายประสบการณ์นักศึกษาพยาบาลในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขึ้นฝึกทางคลินิก โดยถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านงานศิลปะ ได้แก่ การวาดภาพ และระบายสี และการถ่ายภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขึ้นฝึกทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยการแสดงออกทางสุนทรียะผ่านงานศิลปะ ได้นำปรัชญาแนวคิดของ Gadamer¹⁶ และทฤษฎีการปฏิบัติการพยาบาลเชิงสุนทรีย์ (Theory of Aesthetic Nursing Practice)⁵ มาใช้เป็นแนวทางในการอธิบายผลการศึกษา

ปรัชญาเฮอเมเนนติกส์ของการ์ตาเมอร์ เป็นการค้นหาความจริงของปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาผ่านการตีความ ทั้งนี้ผู้ตีความจะต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวที่ศึกษาภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้ตีความไม่สามารถแยกตัวเองออกจากสิ่งที่กำลังรับรู้ได้ นั่นหมายความว่าผู้ตีความไม่สามารถตีความหรือทำความเข้าใจด้วยทฤษฎีปราศจากอคติได้ ทั้งนี้การ์ตาเมอร์กล่าวว่างานศิลปะเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งมีความหมายหรือความจริงซ่อนอยู่ จึงให้แนวคิดในการค้นหาความจริงของประสบการณ์ที่แสดงออกในงานศิลปะ¹⁶

ทฤษฎีการปฏิบัติการพยาบาลเชิงสุนทรีย์⁵ พัฒนาโดยรองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ คงสุวรรณ เป็นทฤษฎีระดับกลางที่เน้นการดูแลโดยการให้การพยาบาล ประกอบด้วย 5 ฐานคิด คือ 1) บุคคลมีการดูแลโดยคุณธรรมของความเป็นมนุษย์ 2) บุคคลมีความเป็นทั้งหมด (wholeness) หรือหนึ่งเดียว (oneness) มีความรู้สึกนึกคิด ความปรารถนา ความหวังและความฝัน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต ไม่สามารถที่จะคาดเดาหรือทำนายได้ 3) บุคคลร่วมสร้างการแสดงออกทางสุนทรียะการพยาบาล 4) บุคคลร่วมกันมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม 5) สุนทรียศาสตร์ทางการพยาบาลอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางสุนทรียะ พยาบาลนำฐานคิดนี้มาใช้ในการดูแลบุคคลตามกระบวนการปฏิบัติของสุนทรียศาสตร์ทางการพยาบาล ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตและต่อเนื่อง 3 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการของการทำความรู้จัก

2) กระบวนการของการร่วมสร้างสัมพันธภาพทางการดูแล และ 3) กระบวนการของการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายภายใต้สิ่งแวดล้อมทางสุนทรียะที่เป็นมิติของบุคคล (subjective domain) และมิติของวัตถุ (objective domain) ทฤษฎีนี้ให้คุณค่าในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลบุคคลผ่านการแสดงออกทางสุนทรียะ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายของประสบการณ์โดยใช้งานศิลปะ ทำให้เข้าใจประสบการณ์นั้นได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น⁵

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ซึ่งผ่านการขึ้นฝึกปฏิบัติบนคลินิกในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานในชั้นปีที่ 2 และรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ในชั้นปีที่ 3 และในช่วงการเก็บข้อมูลนักศึกษาแต่ละตอน (section) จะหมุนเวียนขึ้นฝึกปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 ปฏิบัติการพยาบาลเด็ก ปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช และปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารก และผดุงครรภ์ ทั้งนี้ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานมีการปฐมนิเทศหัวข้อหลักการสะท้อนคิดตามรูปแบบความรู้พื้นฐานทางการพยาบาลของคาร์เปอร์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้เชิงประจักษ์ ความรู้เชิงจริยธรรม ความรู้เชิงบุคคล และความรู้เชิงสุนทรียศาสตร์ และมีเอกสารการสอนประกอบที่นักศึกษาสามารถทบทวนได้ หลังจากนั้นนักศึกษาจะได้รับมอบหมายเขียนสะท้อนคิดตามรูปแบบความรู้พื้นฐานทางการพยาบาลของคาร์เปอร์ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานจำนวน 6 ครั้ง และรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 จำนวน 2 ครั้ง โดยมีอาจารย์นิเทศประจำกลุ่มให้ข้อเสนอแนะป้อนกลับเป็นรายบุคคล คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติเฉพาะเจาะจง ดังนี้ 1) มีประสบการณ์ในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะฝึกปฏิบัติบนคลินิก และมีประสบการณ์ในการเขียนรายงานการสะท้อนคิดภายหลังการขึ้นฝึกปฏิบัติทางคลินิกตามรูปแบบความรู้พื้นฐานทางการพยาบาลของคาร์เปอร์ อย่างน้อย 1 ครั้ง 2) ยินดีเข้าร่วมในการศึกษา 3) สื่อสารโดยการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ และ 4) สามารถสะท้อนประสบการณ์ผ่านงานศิลปะตามความถนัด การศึกษานี้ พบว่าข้อมูลมีความอึดตัวจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 12 คน

จริยธรรมในการวิจัย

การศึกษานี้ผ่านการรับรองทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (รหัส PSU IRB 2023-LL-Nur-028) (internal) (31 ต.ค. 2566 – 31 ต.ค. 2568) หลังจากโครงการผ่านการรับรองทางจริยธรรม ผู้วิจัยประกาศเชิญชวนนักศึกษายาบาลผ่านทางประธานชั้นปี นักศึกษาที่ประสงค์เข้าร่วมโครงการแจ้งรายชื่อผ่านประธานชั้นปี จากนั้นผู้วิจัยคัดกรองคุณสมบัติ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่เป็นผู้ที่เคยนิเทศนักศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ทำการนัดหมายวัน และเวลาในการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลโดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเผยแพร่ข้อมูล และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขออนุญาตทำการบันทึกเสียงก่อนทุกครั้ง ชี้แจงเรื่องการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลลงนามเป็นลายลักษณ์อักษร และแจ้งถึงสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการตอบคำถามในข้อที่ไม่สะดวกตอบ ผู้วิจัยรักษาความลับโดยไม่มีการระบุชื่อและนามสกุลในแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับในที่ปลอดภัย และจะถูกทำลายหลังสิ้นสุดการวิจัยใน 3 ปี การรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวมและที่ไม่สามารถเชื่อมโยงถึงตัวบุคคล ภาพวาดและภาพถ่ายที่ใช้ในการเผยแพร่ตีพิมพ์ครั้งนี้ได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยการขอให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนประสบการณ์การใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขั้นฝึกทางคลินิกโดยใช้ศิลปะตามความถนัด ได้แก่ การวาดภาพและระบายสี และการถ่ายภาพ เป็นต้น โดยผู้วิจัยเตรียม ดินสอยางลบ สี และกระดาษ จากนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) และบันทึกเสียง ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 45-60 นาที กรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวกในการใช้ศิลปะสะท้อนประสบการณ์ สามารถใช้การเล่าเรื่องราวผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในขณะสัมภาษณ์ และการบันทึกภาคสนาม โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึง มกราคม พ.ศ. 2567

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แนวคำถามสัมภาษณ์ แบบบันทึกภาคสนาม ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวน 3 ท่าน ตัวอย่างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ “สุนทรียศาสตร์ในความเข้าใจของนักศึกษาหมายถึงอะไร ลองยกตัวอย่างตามความเข้าใจ” “งานศิลปะที่นักศึกษาถ่ายทอดมานี้คืออะไร สัตว์หรือองค์ประกอบในงานศิลปะนั้นหมายถึงอะไร” “ศิลปะชิ้นนี้สะท้อนความหมายของสุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขั้นฝึกปฏิบัติบนคลินิกอย่างไร” “นักศึกษาช่วยเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยในขณะขั้นฝึกทางคลินิก” “นักศึกษารู้สึกอย่างไรบ้างหลังจากที่ได้ใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขั้นฝึกทางคลินิก อะไรที่ทำให้รู้สึกอย่างนั้น” ทั้งนี้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือในการวิจัย การศึกษานี้มีผู้วิจัย 1 ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยเชิงคุณภาพ และพัฒนาวิธีการวิจัยแบบเฮอเมโนวัติกส์และการวิเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูลจากงานศิลปะ (art works) และตัวบท (text)⁵ ซึ่งได้นำมาใช้ในการศึกษานี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยอีก 2 ท่าน ได้ผ่านการเรียนรู้การวิจัยเชิงคุณภาพและผ่านการฝึกการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการที่ศึกษาในครั้งนี้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีของ Kongsuwan⁵ ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์และตีความข้อมูลจากงานศิลปะและตัวบท ได้แก่ วิเคราะห์ชิ้นงานตีความและสะท้อนความหมายของงานศิลปะโดยใช้สุนทรียะสนทนาระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล จากนั้นอ่านบทถอดเทปสัมภาษณ์หรือตัวบท เพื่อทำความเข้าใจและเน้นคำ วลี ประโยค และ/หรือการบรรยายที่เป็นสาระสำคัญ (theme) จากนั้นอ่านและอ่านซ้ำสาระสำคัญอย่างละเอียด และจัดกลุ่มสาระสำคัญ 2) ขั้นตอนการสังเคราะห์ความหมายของประสบการณ์ ผู้วิจัยเชื่อมโยงความสอดคล้องระหว่างงานศิลปะกับความหมายของแต่ละหมวดหมู่ (thematic categories) จากนั้นทบทวนความสอดคล้องอีกครั้ง และ 3) ขั้นตอนการนำเสนอความหมายของประสบการณ์ ผู้วิจัยจะเขียนและนำเสนอความหมายของแต่ละหมวดหมู่โดยใช้ภาษาของตนเองและใช้ตัวอย่างจากข้อความและผลงานทัศนศิลป์ของผู้ให้ข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (trustworthiness) ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลงานวิจัยคุณภาพตามกรอบแนวคิดของ Lincoln and Guba¹⁷ โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามกำหนดคือนักศึกษายาบาลที่มีประสบการณ์ในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยระยะขั้นฝึกปฏิบัติทางคลินิก ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าโดยดูความสอดคล้องของคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

กับรูปภาพ และสีหน้าท่าทางขณะให้ข้อมูล ผู้วิจัยเขียนบันทึกภาคสนามเพื่อบันทึกเหตุการณ์ พฤติกรรมและสะท้อนความรู้สึกของผู้วิจัยในระหว่างดำเนินการวิจัย ผู้วิจัย 2 คน แยกกันวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำตารางการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาพิจารณาร่วมกันกับนักวิจัยอีก 1 ท่านและร่วมกันตรวจสอบกลุ่มความหมาย และความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อยืนยันความถูกต้อง

ผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 12 คน มีอายุระหว่าง 21-23 ปี เป็นเพศหญิงทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูลสร้างชิ้นงานศิลปะโดยการวาดภาพด้วยมือและโปรแกรมแคนวา (Canva) จำนวน 11 คน และใช้ภาพถ่าย จำนวน 1 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อขยายความเพิ่มเติม จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบกลุ่มความหมายในประสบการณ์ของการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วย 7 ประการ ดังนี้

1. การสร้างความงดงามในการดูแล เป็นการดูแลที่ช่วยให้ชีวิตของผู้ที่ได้รับการดูแลเปลี่ยนจากความรู้สึกท้อแท้ให้กลับมีชีวิตชีวา และมีความสุขสดใส สบายใจ ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

“สุนทรียศาสตร์คืออะไรก็ตามที่สวยงาม ที่สามารถช่วยให้คน ๆ หนึ่ง เหมือนเป็นดอกไม้ที่มีสีสันขึ้นมา จากที่มีสีดำ แต่ความที่เราได้สุนทรียในชีวิต ทุกอย่างโบร่ำ (สว่าง) colorful (มีสีสัน) ขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“เป็นศาสตร์หนึ่งที่ช่วยขจัดจิตใจ แล้วยิ่งถ้าเราเอามาใช้กับคนไข้เหมือนจิตใจเขาจากเดิมที่เขารู้สึกท้อแท้กลายเป็นมีชีวิตชีวามากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความหมายของสุนทรียศาสตร์ ดังภาพ 1 ที่ว่าเป็นการสร้างคามงดงามในการดูแล เปรียบได้กับภาพดอกไม้ด้านซ้ายเป็นดอกไม้ที่มีความเหี่ยวเฉา ไม่มีกิ่งก้าน ไม่มีสีสันเหมือนผู้ป่วยที่มีความท้อแท้ ห่อเหี่ยวใจ สิ้นหวัง แต่เมื่อพยาบาลให้การดูแลด้วยความเอาใจใส่ เปลี่ยนสิ่งแวดล้อม พุดคุยในสิ่งที่จริงใจทำให้ผู้ป่วยที่กำลังรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวังกลับมีชีวิตชีวา สดใส และมีความสุขในการมีชีวิตอีกครั้งเหมือนภาพดอกไม้ด้านขวาที่มีความสดชื่น มีสีสันสดใส มีความสวยงาม เบ่งบาน

ภาพ 1 วาดโดย ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11
แหล่งที่มา: พิมพ์ซ้ำโดยได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

2. การสร้างสัมพันธ์ภาพอย่างรู้จักตัวตน เป็นวิธีการทำความรู้จักและสร้างสัมพันธ์ภาพผ่านการทำความเข้าใจความเป็นตัวตนของบุคคล โดยอาศัยศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลัง ประวัติ และความชอบของบุคคลนั้น ซึ่งสัมพันธ์ภาพที่เกิดขึ้นจะไม่ใช้การรู้จักทั่วไป แต่จะทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการมากยิ่งขึ้นตามมา ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ผ่านประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารก และผดุงครรภ์ และปฏิบัติการพยาบาลเด็ก และดังภาพ 2

“เริ่มพูดคุยเหมือนทลายกำแพงก่อน ส่วนใหญ่หนูว่าการหยิบเรื่องลูกมาพูดจะเป็นการทำลายกำแพงได้ดีที่สุดค่ะ ก็คือเหมือนแฉว่าลูกชายหรือลูกสาวคะ ดันเก่งจัง จะดื้อไหมนะ แล้วก็ถามว่าพี่พยาบาลบอก (ปากมดลูก) เปิดก็เซนต์เมตรแล้วคะ ก็แบบมีอะไรก็ตามได้นะคะ ถ้าปวดมากขึ้นหรือปวดเบ่งก็บอกนะคะ เขาก็จะรู้สึกที่ไอเค เราไม่ได้คุยแค่เรื่องว่าเขากำลังปวดท้องอยู่แต่เราคุยว่าลูกเขาเป็นเพศไหน ทำให้รู้สึกว่าการไม่ได้คุยแค่เรื่องที่เขามารับบริการ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“ถามญาติว่าเหมือนปกติเวลาอยู่บ้านน้องชอบดูอะไร ชอบภาพแบบไหน เขาก็จะให้หมดมาว่า เป็นเจ้าหญิงนะ เป็นการ์ตูนนะ เราก็จะได้แบบไปหาหมดตามแบบที่น้องเขาชอบจะได้มาคุยให้ตรงกัน...น้องเขาก็คุยกับหนูมากขึ้น จะเข้าไปทำอะไรน้องก็เริ่มมองหน้าหนูมากขึ้น เริ่มมองหน้ามองตาให้หนู หนูว่าการที่เราได้หาสิ่งที่ผู้ป่วยชอบหรือสิ่งที่ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกสบายใจหรืออะไรก็ตามจากสิ่งที่ผู้ป่วยต้องการเอง ทำให้เราเข้าใจผู้ป่วยมากขึ้น แล้วเรามีการสื่อสารกันมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

ภาพ 2 วาดโดย ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12

แหล่งที่มา: พิมพ์ซ้ำโดยได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12

3. การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เป็นการสื่อสารความรู้สึก นึกคิด ระหว่างผู้ที่ให้การดูแลกับผู้ที่ได้รับการดูแลเพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายที่ต้องการสื่อสารได้ถูกต้อง ซึ่งการสื่อสารที่สร้างสรรค์ อาจมีการปรับน้ำเสียง คำพูด ท่าทางให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ตลอดจนมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับบุคคลในแต่ละวัย ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า สุนทรียะไม่ได้เป็นเพียงศิลปะในการพูดในมนตร์ แต่เป็นการทำความเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งความแตกต่างของบุคลิกภาพ และช่วงวัย และมีการเลือกใช้วิธีการพูด ภาษาที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“เป็นการให้นมผ่านคำพูดของเรา เหมือนเป็นคำพูดเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่เราจะบอกว่าต้องทำอย่างนี้ อย่างนั้นนะ แต่ไม่ใช่ แต่เป็นการเข้าใจมากกว่าค่ะ คนนี้เขาเป็นประเภทที่เขาเป็นแบบนี้แสดงว่าเราต้องพูดยังไง ใช้คำพูดแบบไหนให้เขาทำตามเป้าหมายที่เราต้องการได้ เป็นการสื่อสารที่เป็นการเข้าใจมากกว่าค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“ถ้าเป็นผู้ป่วยเด็กเราก็อาจจะเปลี่ยนทำนอง โทนเสียงค่ะ...พอเล่านิทานก็จะพยายามเล่าเป็นทำนอง เป็นเรื่องราว แบบทำนอง เสียงก็จะต่างกันไป จะมีหลายเสียงที่แบบใช้คุยกับน้องค่ะ โทนเสียงก็ปรับสูงต่ำให้ดูน่าสนใจมากขึ้น...เคล็ดลับอยู่ที่ลงตามบ้าน...เราก็ต้องพูดได้ใช้ใหม่ค่ะ เราก็ต้องปรับไปตามบริบทของเขาค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

เมื่อประเมินแล้วว่าวิธีการสื่อสารด้วยรูปแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่ได้รับการดูแลได้ จึงคิดวิธีการและรูปแบบการสื่อสารอื่นมาใช้ในการทำความเข้าใจเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่ได้รับการดูแลให้ได้มากที่สุด เช่น ผู้ที่ได้รับการดูแลไม่สามารถสื่อสารและไม่เข้าใจภาษาไทย หากใช้ท่าทางประกอบแล้วไม่ได้ผลก็จะใช้โปรแกรมกูเกิลทรานสเลต (Google Translate) ดังกรณีชาวพม่าที่

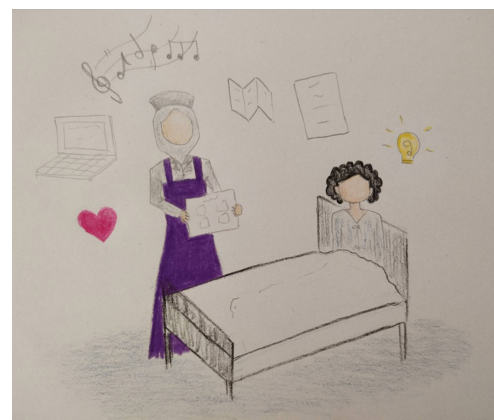
รักษาตัวในห้องคลอด ชาวรัสเซียที่พักรักษาตัวในหอผู้ป่วยวิกฤต และชาวจีนที่พักรักษาตัวในหอผู้ป่วยเด็ก ซึ่งทั้งผู้ที่ได้รับการดูแลและญาติไม่สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาอังกฤษและภาษาไทยได้ ผู้ให้ข้อมูลจึงใช้โปรแกรมกูเกิลทรานสเลต (Google Translate) ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ผ่านประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารก และผดุงครรภ์ และปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 ดังนี้

“เขาไม่เข้าใจแล้วเขาก็จะเบ่ง (คลอด) แบบอึด อึด ตามที่เขาอยากเบ่งค่ะ แล้วก็เหมือน (คลอด) ออกยากค่ะ เพื่อนที่อยู่โซนห้องคลอดก็เลยใช้ Translate (แปลภาษา) กับ Google (เว็บไซต์กูเกิล) พอเข้าไปปุ๊บเขาก็เริ่มเข้าใจ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“คนใช้รัสเซียค่ะ เขามาเที่ยวไทยแล้วก็ arrest (หัวใจหยุดเต้น) ไป 8 นาที แล้วเขาก็ปั๊มใหม่ เหมือนญาติพูดไทย พูดอังกฤษไม่ได้เลย ไม่เข้าใจเลย แล้วเขาก็ใส่ท่อ (ท่อช่วยหายใจ) อยู่ข้างใน หนูไม่รู้จะสื่อสารยังไงให้เขาเข้าใจ...หนูพยายามใช้สุนทรียะใช้ท่าทางภาษามือ...และใช้ Google Translate (โปรแกรมช่วยแปลภาษา) ...สุดท้ายเขาก็บอกว่าโอเค เขาดีใจมากเขาเขียนลง Google Translate (โปรแกรมช่วยแปลภาษา)” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 สะท้อนว่าใช้วิธีการสื่อสารหลายรูปแบบ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ คอมพิวเตอร์ มาประกอบการสอน ทำให้ผู้ได้รับการดูแลเกิดความสนใจและเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล และภาพ 3

“หนูว่าเป็นการสื่อสารแบบไม่ต้องใช้คำพูดค่ะ เราอาจใช้อย่างอื่นแทนการสื่อสารให้คนไข้ดีขึ้นได้ เหมือนเป็นภาพให้เขาดูแผ่นพับ โปสเตอร์ ฟังเพลง เปิดวิดีโอ ตัวเขาก็เข้าใจมากขึ้นเข้าใจมากกว่าพูดลอย ๆ ค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

ภาพ 3 วาดโดย ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

แหล่งที่มา: พิมพ์ซ้ำโดยได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

4. การสังสรรค์ประสบการณ์ของการเข้าใจผู้อื่น เป็นการใช้ประสบการณ์ของตนเองในการเข้าใจตนเองจากประสบการณ์ที่เคยเผชิญครั้งนั้นและครั้งต่อมา ทำให้เกิดการสังสรรค์ประสบการณ์และนำไปใช้ในการทำความเข้าใจผู้ที่ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่าการใช้สุนทรียศาสตร์เป็นทักษะหนึ่งนอกเหนือจากความรู้ที่ต้องมีการฝึกปฏิบัติ การใช้สุนทรียศาสตร์แต่ละครั้งแตกต่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นเหมือนเป็นการสังสรรค์ประสบการณ์ การใช้สุนทรียศาสตร์เป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ ทำให้เกิดความกล้าและมั่นใจในการปฏิบัติมากขึ้น ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“พอเราผ่านประสบการณ์จากคนนั้นมาคนต่อไปเราก็เข้าใจเขามากขึ้น พัฒนาตัวเองมากขึ้น ประสบการณ์จะทำให้เราเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่เราจะคุยให้มีความลึกมากขึ้น เข้าถึงจิตใจมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“บางอย่างก็ได้มาจากที่เราเรียนจิตเวช แต่จิตเวชอยู่ปลายๆ แล้ว กว่าที่หนูจะได้แบบนี้ เหมือนที่เพื่อนหลายคนกว่าจะได้พูด มีการตกตะกอน ต้องผ่านประสบการณ์หลายวิชา เหมือนหนูถ้าย้อนไปรายวิชา Funda (ปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน) หนูอาจจะไม่ได้พูดแบบนี้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

ผู้ให้ข้อมูลยังได้สะท้อนเรื่องการสังสรรค์ประสบการณ์ผ่านภาพวาดเป็นภาพของตนเองอยู่ตรงกลางและมีภาพซ้อนทับด้วยภาพบุคคลที่มีหลากหลายสี ดังภาพ 4

ภาพ 4 วาดโดย ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8
แหล่งที่มา: พิมพ์ซ้ำโดยได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

5. การแสดงออกของความอ่อนโยน เป็นการดูแลและช่วยเหลือด้วยคำพูด น้ำเสียง และท่าทางที่อ่อนโยน เป็นการดูแลร่างกายและจิตใจที่สอดแทรกความห่วงใยควบคู่ไปด้วย ไม่ได้เป็นการทำตามบทบาทหน้าที่ แต่เป็นการดูแลด้วยจิตใจที่โอบอ้อมอารีและปรารถนาดี ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่าสุนทรียศาสตร์ เป็นการแสดงออกของผู้ให้การดูแลที่มีต่อผู้ได้รับการดูแลอย่างอ่อนโยน ทั้งการใช้แวตตา น้ำเสียง คำพูด และกิริยาท่าทางที่แสดงออกระหว่างการดูแล แม้ว่าผู้ได้รับการดูแลจะไม่รู้สึกตัวก็ตาม ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะต้องพูดคุยกับเขาด้วยความนุ่มนวล... หนูก็พยายาม gently (อ่อนโยน) กับเขามากที่สุดต่อให้เขาไม่รู้สีกตัวหรือรู้สึกตัว แต่เวลาจะแทง medicut (การเปิดหลอดเลือดดำส่วนปลาย) หนูก็จะขออนุญาตทุกครั้ง เดี่ยวจะเจาะเลือดนะ เดี่ยวจะไปตรวจเจ็บนิดนึงนะ ต่อให้เขาไม่รู้สีกตัวหรือแค่กระพริบตาแล้วก็มองหนูไม่รู้ว่ารู้เรื่องไหม ไม่รู้ว่าเขาสื่อสารภาษาไทยได้ไหม แต่หนูก็พยายามอธิบายแล้วก็พยายามให้เห็นว่าเราหวังดีกับเขา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“หนูจะพยายามแสดงแวตตาที่เหมือนใส่ใจเขามากขึ้น ถ้าใส่ mask (หน้ากากอนามัย) ก็อาจจะไม่เห็น แต่ว่าหนูก็พยายามยิ้มให้ถึงตาละ แล้วก็ใช้น้ำเสียงที่ค่อนข้างอ่อนโยนนิดนึง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“การมีจิตใจโอบอ้อมอารีค่ะ แบบเขาเรียกว่าความใจดีของพยาบาลค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12)

สุนทรียศาสตร์ไม่ได้เป็นการทำตามบทบาทหน้าที่ แต่เป็นการแสดงถึงความห่วงใยและปรารถนาดีร่วมด้วย ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนการดูแลผู้ได้รับการดูแลที่กำลังเผชิญกับความปวดว่าไม่ได้เป็นเพียงการให้ยาเพื่อลดปวดเท่านั้น แต่จะมีการสอบถามความปวด ความกังวล หรือชวนคุยเรื่องอื่น ๆ ด้วยความสนใจอีกด้วย ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“คุยด้วยความ nice (เป็นมิตร) ไม่ได้กระแทกกระแทนหรือไม่ได้แค่ให้ยาแล้วก็ได้ แต่ว่าหนูก็ถามว่าปวดมากไหมแล้วก็ชวนเขาเดินชวนเขากายภาพ...คือไม่ใช่แค่ให้ยาแล้วก็จบ ตอนที่หนูอยู่ห้องคลอดถามว่ารู้ตัวตอนไหนว่าท้อง แล้วตั้งชื่อลูกหรือยัง ที่มาของชื่อลูกเป็นยังไง แล้วก็จะสอบถามไปเรื่อยให้คนไข้แบบหายกังวลค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

6. การให้คุณค่ากับการดูแลผ่านงานศิลปะ เป็นการดูแลที่มีการนำงานศิลปะหลากหลายรูปแบบมาใช้ในระหว่างการดูแล เพื่อให้ผู้ได้รับการดูแลรู้สึกผ่อนคลาย โดยงานศิลปะนั้นอาจเป็นวัตถุ สิ่งของที่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้สึก และ

สร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย เช่น การใช้ดนตรี ภาพวาด และ ระบายสี เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่าในระหว่างการดูแลได้นำงานศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความชอบและความเชื่อของผู้ที่ได้รับการดูแลมาสอดแทรกอยู่ในการพยาบาลเพื่อให้ผู้ที่ได้รับการดูแลเกิดความรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“เปิดเพลงที่เขาชอบค่ะ ให้เขาเลือกเพลงที่ชอบให้เขาฟัง หนูรู้สึกว่าเขาผ่อนคลายมากขึ้น ดูสดชื่นมากขึ้น จากที่แบบหน้าหมองอยู่ในห้อง ก็ดูสดชื่นมากขึ้น แถมยังบอกให้เปิดเพลงอื่นอีกค่ะ มีขอเพิ่มด้วยค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“ก็เหมือนก่อนที่จะเปิดเพลงค่ะ เขาก็จะ agitate (กระวนกระวาย) บ้างค่ะ แต่หลังจากเปิดเพลงเขาดูสงบลงผ่อนคลายเหมือนตอนแรกมือเขาจะเกร็ง พอเปิดเพลงก็ผ่อนคลายเกร็งบ้าง เขาก็น่าจะชอบค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

การใช้ภาพวาดระบายสีเป็นตัวแทนในการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้ได้รับการดูแลวัยเด็กซึ่งเป็นวัยที่มีความยากลำบากในการสร้างสัมพันธ์ภาพและสื่อสารโดยเฉพาะในช่วงเจ็บป่วย จึงนำภาพวาดหลากหลายมาให้เลือกและระบายสีตามความชอบ จากนั้นผู้ได้รับการดูแลเริ่มมีปฏิกิริยาที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่ไม่สบตา ไม่มองหน้าก็กลับมีการสบตา พูดคุยโต้ตอบมากขึ้น ทำให้สามารถเข้าใจความต้องการที่แท้จริงและให้การพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังภาพ 5

ภาพ 5 ภาพถ่ายโดย ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

แหล่งที่มา: พิมพ์ซ้ำโดยได้รับอนุญาตให้ถ่ายภาพและเผยแพร่ต่อสาธารณะในเชิงวิชาการจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

7. การทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำสุนทรียศาสตร์ไปใช้ในการดูแล ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน เกิดการแบ่งปันความรู้สึกและสิ่งของ ภายใต้ความรู้สึกดีจะทำให้การดูแลง่าย และสมบูรณ์มากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า การดูแลด้วยสุนทรียะทำให้เกิดความรู้สึกดีต่อกันระหว่างผู้ให้การดูแลและผู้ได้รับการดูแล เมื่อผู้ให้การดูแลมีความรู้สึกที่ดีก็จะแสดงออกและให้การพยาบาลด้วยจิตใจที่ดี ผู้ได้รับการดูแลก็จะได้รับการดูแลที่ดีและครอบคลุมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้สึกต่อการแสดงออกถึงความห่วงใย ใส่ใจที่มีให้กัน ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ผลที่เกิดขึ้นได้ทั้งตัวเองแล้วก็คนไข้ ตัวเองก่อนเลยนะคะ แม่หนูชอบพูดว่าเราจะไม่เหนื่อยถ้าเราอยากทำความเหนื่อยจะน้อยลงค่ะ เหมือนแบบทำไม ๑ ต้องมาอีกแล้วเกิดความเครียดไม่อยากทำ ถ้าไม่อยากทำรู้สึกหนักจิตใจเหนื่อยไม่สบายตัว แล้วผลดีต่อคนไข้ก็จะได้รับการพยาบาลที่มาจากจิตใจเราจริง ๆ ได้รับการพยาบาลครบถ้วนสมบูรณ์และสัมฤทธิ์ผลมากกว่าทำผ่าน ๆ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“คนไข้มีสายออกมาจากศีรษะเพื่อระบายน้ำ แต่ที่วอร์ดไม่มีนวัตกรรมแขวนถุงระบาย และสายสั้นนิดเดียว หนูต้องยืนถือจนออกมาค่ะ ก็คือเยอะมากเป็นถุงใหญ่มากครั้งถึงค่ะ เขาเป็นหวงหนูที่ต้องยืนถือสายจนกว่าน้ำออกมาทั้งหมด มันเยอะมาก คุณยายก็ดูเป็นหวงหนู นังก็ไม่ได้ต้องยืนถืออย่างนั้น พอทำเสร็จแล้วเขาว่า ขอบคุณมาก หนูก็รู้สึกโอเค หนูทำได้หนูก็ภูมิใจว่าปกติแล้วไม่ค่อยได้มีคนไข้พูดขอบคุณเท่าไร” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า การดูแลด้วยสุนทรียะทำให้เกิดความรู้สึกดีต่อกัน มีการแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันดังตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่สะท้อนว่าหลังจากที่ได้สอนและให้ความรู้กับผู้ได้รับการดูแลเกี่ยวกับโยคะ ผู้ได้รับการดูแลแสดงออกถึงการเปิดใจยอมรับ เกิดความรู้สึกดี รวมทั้งให้ของตอบแทนกลับมาเป็นต้นไม้ และเกาลัด ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 และดังภาพ 6

“เราสอนโยคะไปให้เพราะเขาเป็นเส้นประสาทไขสันหลังกดทับ คนไข้คือคนนี้ค่ะ (ชี้ไปที่ภาพผู้ชาย) คนนี้ภรรยา (ชี้ไปที่ภาพผู้หญิง) เขาอยู่ฟังตลอดเลยคะหนูก็เลยรู้สึกว่าน่ารักจึงเขาเป็นหวงซึ่งกันและกัน ให้เกาลัดมากินด้วย (ชี้ไปที่ภาพเกาลัด) ให้ต้นไม้ด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

ภาพ 6 วาดโดย ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1
แหล่งที่มา: พิมพ์ซ้ำโดยได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

การอภิปรายผลการวิจัย

การสะท้อนประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการนำสุนทรียศาสตร์ไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยมีความลึกซึ้งในหลายแง่มุมได้นั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติที่ดีในการดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวม ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทฤษฎีที่บูรณาการสู่รายวิชาปฏิบัติอย่างเป็นขั้นบันไดตามสมรรถนะในแต่ละชั้นปี มีการจัดประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติในแหล่งฝึกหลากหลาย การได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากอาจารย์นิเทศ พยาบาลวิชาชีพ และเพื่อนในกลุ่ม ทำให้นักศึกษามีการฝึกคิดวิเคราะห์ ใคร่ครวญประสบการณ์ที่ผ่านมามีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นได้ว่านักศึกษาให้ความสำคัญของประสบการณ์ในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยขณะขึ้นฝึกทางคลินิก ดังนี้

การดูแลด้วยความเอาใจใส่ ภายใต้อารมณ์ดีและมีความสุข และการพูดคุยที่จริงใจ จะทำให้ผู้ป่วยที่รู้สึกท้อแท้และสิ้นหวังกลับมามีความหวังและรู้สึกมีชีวิตชีวา ซึ่งเปรียบได้กับดอกไม้ที่เหี่ยวเฉา ไร้กิ่งก้าน ไร้สีอันพลันกลายกลายเป็นดอกไม้ที่สดชื่น มีสีสันสดใส มีความสวยงาม ถือเป็นการสร้างความงดงามในการดูแล มุมมองเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ทางการพยาบาลว่าเป็นเรื่องของความงามและความสง่างามของการดูแลนั้นถูกกล่าวถึงโดย Raeve¹⁸ เช่นเดียวกับ Siles-González and Solano-Ruiz¹⁹ ที่กล่าวว่าสุนทรียศาสตร์ทางการพยาบาลเป็นความงามและความยิ่งใหญ่ โดยเป็นเรื่องของความรู้สึกและอารมณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติการพยาบาล นั้นหมายถึงว่าไม่เพียงแต่พยาบาลจะต้องใช้ความรู้และทักษะในการดูแล แต่ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติทางศิลปะในการดูแลที่

มีการผสมผสานความรู้สึกตรงกันข้ามได้อย่างกลมกลืน เช่นความรักกับความเจ็บปวด เป็นต้น

การสร้างสัมพันธภาพอย่างรู้จักตัวตน การรู้จักและเข้าใจบุคคล (personal knowing) เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจ ตัวตนของตนเอง รวมถึงเข้าใจตัวตนของผู้อื่นด้วย³ ทฤษฎีการปฏิบัติการพยาบาลเชิงสุนทรีย์ กล่าวว่า การรู้จักและเข้าใจบุคคล เป็นหนึ่งในกระบวนการของการทำความรู้จัก (encountering phase) โดยการรู้จักบุคคลเป็นการรู้จักตระหนัก และเข้าใจความเป็นตัวตนทั้งของตนเองและผู้ที่ได้รับการดูแลอย่างเป็นหนึ่งเดียว หากบุคคลรู้จัก ตระหนัก และเข้าใจตนเองจะเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นแนวทางในการทำความรู้จักและเข้าใจความเป็นตัวตนของผู้อื่น ทั้งนี้ กระบวนการของการทำความรู้จักจะเกิดขึ้นเมื่อพยาบาลและผู้ได้รับการดูแลมีการแสดงออกถึงความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันจนเกิดเป็นสัมพันธภาพที่มีความสุนทรีย์ (aesthetic relationship)⁵ จะเห็นได้ว่านักศึกษาเล็งถึงความสำคัญของการทำความรู้จักและเข้าใจตัวตนของผู้ป่วย รู้ว่าผู้ป่วยชอบอะไรหรือให้ความสำคัญกับสิ่งใด จากนั้นจึงเลือกวิธีการทำความรู้จักและสร้างสัมพันธภาพที่เหมาะสมกับผู้ป่วยให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเพื่อสามารถให้การดูแลได้สำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับการศึกษาของ Kongsuwan, et al.²⁰ พบว่า พยาบาลสามารถทำความรู้จักตัวตนของผู้ป่วยและญาติโดยการสร้างสัมพันธภาพ โดยการอยู่เป็นเพื่อน การพูดคุย การให้ความช่วยเหลือ และการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้การดูแลอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ พยาบาลต้องรู้จักตนเองเป็นอย่างดีและอุทิศตนเองในการดูแลผู้ป่วยและญาติ เพื่อให้เกิดทักษะในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ป่วยและญาติ ผ่านการใช้สุนทรียศาสตร์ในการประยุกต์ใช้ในการพยาบาล

การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ นักศึกษาสะท้อนถึงความสำคัญของการสื่อสารว่าการสื่อสารจะสำเร็จได้นั้นพยาบาลและผู้ได้รับการดูแลต้องเข้าใจสิ่งที่ต้องการสื่อสารอย่างแท้จริง ซึ่งอาจจะต้องมีการปรับภาษาน้ำเสียง และท่าทางให้เหมาะกับผู้ป่วยแต่ละคน เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพอย่างไว้วางใจและให้การดูแลได้สำเร็จ เมื่อไหร่ก็ตามที่การสื่อสารยังไม่สำเร็จ ก็จะมีการคิดค้นและสร้างรูปแบบการสื่อสารใหม่จนเกิดความเข้าใจ ตามทฤษฎีการปฏิบัติการพยาบาลเชิงสุนทรีย์ที่กล่าวถึงกระบวนการของการร่วมสร้างสัมพันธภาพทางการดูแล (co-creating caring relationship) ว่าพยาบาลและผู้ที่ได้รับการดูแลจะมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ห่วงใยผ่านการรู้จักซึ่งกันและกัน การตีความ

ความเข้าใจ และการเห็นคุณค่าของความหวัง ความฝัน และปณิธานของบุคคลทั้งคน ผลลัพธ์จากการรู้จักซึ่งกันและกัน และร่วมสร้างสัมพันธภาพทางการดูแลจะเกิดการออกแบบและพัฒนารูปแบบการพยาบาลใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างภาวะสุขภาพและความผาสุก สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการศึกษาที่พยาบาลจะรู้จักบุคคลทั้งคน ต้องมีการสื่อสารจนทำให้เกิดความไว้วางใจ เข้าใจผู้อื่น และทำความรู้จักซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการร่วมสร้างสัมพันธภาพทางการดูแลได้ดียิ่งขึ้น²¹

ความเข้าใจผู้อื่น (empathy) มีความสำคัญต่อการเกิดความรู้ทางสุนทรียะ (aesthetics knowing) ความเข้าใจผู้อื่นเป็นความสามารถในการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือมีประสบการณ์แทนความรู้สึกของผู้อื่น ทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์และเฉพาะเจาะจงของบุคคล พยาบาลที่มีทักษะในการเข้าใจผู้อื่นมากก็จะยิ่งส่งเสริมให้มีความรู้ด้านศาสตร์ทางการพยาบาล ความเข้าใจในตนเอง และคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้นตามมา³ นักศึกษาสะท้อนว่าสุนทรียศาสตร์ทางการพยาบาลเป็นการสังสมประสบการณ์ของการเข้าใจผู้อื่น โดยรับรู้ว่าการเข้าใจผู้อื่นไม่ได้เกิดขึ้นจากการปฏิบัติเพียงครั้งเดียว แต่เกิดจากการปฏิบัติหลายครั้งเพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น ผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้ประสบการณ์ในการขึ้นฝึกปฏิบัติจะช่วยพัฒนาทักษะในการเปลี่ยนผ่านความรู้จากนามธรรมไปสู่รูปธรรมได้ดียิ่งขึ้น²² ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่ผ่านการขึ้นฝึกปฏิบัติบนคลินิกครบ 3 ภาคการศึกษา ซึ่งยังต้องการเพิ่มพูนประสบการณ์ในการขึ้นฝึกปฏิบัติในชั้นปีที่ 4 เพิ่มเติม สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศสวีเดนที่พบว่านักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 6 มีระดับความเข้าใจผู้อื่นสูงกว่านักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ²³

การแสดงออกของความอ่อนโยน นักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่าสุนทรียศาสตร์เป็นการดูแลด้วยคำพูด น้ำเสียง ท่าทางที่อ่อนโยนที่เปี่ยมด้วยจิตใจที่โอบอ้อมอารีและความปรารถนาดีอธิบายได้ว่าการแสดงออกด้วยความอ่อนโยนของพยาบาลเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้เกิดการยอมรับระหว่างพยาบาลและผู้ได้รับการดูแลสภาพแวดล้อมที่มีสุนทรียะเกิดจากการมีส่วนร่วมสร้างในการดูแลระหว่างพยาบาลและผู้ได้รับการดูแล มีความซาบซึ้งผ่านประสบการณ์ทางความรู้สึกอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกันภายใต้มิติของบุคคล⁵ ความอ่อนโยนของพยาบาลสามารถแสดงออกทั้งผ่านวัจนภาษา และอวัจนภาษา

จากการศึกษาที่ผ่านมา²⁰ พบว่านักศึกษาพยาบาลให้ความสำคัญกับการมีท่าทางที่อ่อนโยนและอบอุ่นในระหว่างการให้ข้อมูลกับผู้ป่วยและญาติ พยาบาลในหอผู้ป่วยวิกฤตมักจะใช้การสัมผัสด้วยความอ่อนโยนในการดูแลทั้งผู้ป่วยและญาติ เนื่องจากการสัมผัสสามารถทำได้ง่ายทั้งกับผู้ป่วยที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว²⁴ มุมมองเกี่ยวกับความอ่อนโยนของพยาบาลถูกถ่ายทอดออกมาผ่านประสบการณ์ของผู้ป่วยมะเร็งที่เข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาล ที่สะท้อนว่าพยาบาลให้การดูแลเสมือนเป็นบุคคลในครอบครัว พยาบาลจะมีการสื่อสารด้วยคำพูดที่สุภาพ แสดงพฤติกรรมที่อ่อนโยน และแสดงความห่วงใยจึงทำให้รู้สึกเหมือนกับลูกที่ได้รับการดูแลจากแม่²⁵

การให้คุณค่ากับการดูแลผ่านงานศิลปะ การแสดงออกทางสุนทรียะเป็นการสื่อสารผ่านการใช้ชีวิตอย่างมีความหมายภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีสุนทรียะ ทั้งนี้พยาบาลและผู้ที่ได้รับการดูแลมีส่วนร่วมสร้างประสบการณ์ในการดูแล และแสดงออกผ่านการแสดงออกทางสุนทรียะร่วมกัน การพยาบาลในรูปแบบศิลปะต่าง ๆ ถือเป็นตัวแทนของประสบการณ์ ศิลปะเป็นมิติของวัตถุ ซึ่งวัตถุทางศิลปะสามารถรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าด้วยการมองเห็น การสัมผัส การได้กลิ่น การได้ยิน และการรับรส จากการศึกษาค้นคว้าพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์และความชอบงานด้านศิลปะอยู่เดิม บางคนยังใช้งานศิลปะสอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวัน เมื่อให้การดูแลผู้ป่วยและเห็นความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้น จึงนำงานศิลปะมาใช้ในการดูแลโดยให้ผู้ป่วยเป็นผู้เลือกตามความชอบเมื่อผู้ป่วยได้รับรู้ศิลปะซึ่งเป็นสิ่งสวยงาม จึงทำให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพและความพึงพอใจตามมา สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าพยาบาลใช้การระบายสีเพื่อลดความวิตกกังวล ช่วยให้จิตใจสงบ รู้สึกปลอดภัย สบายใจ ผ่อนคลาย พึงพอใจ และรู้สึกดี²⁶ เช่นเดียวกับการให้ผู้ป่วยฟังดนตรีสดสามารถช่วยให้ผู้ป่วยผ่อนคลาย และลดความเจ็บปวดได้²⁷

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่าสุนทรียศาสตร์ทางการพยาบาลเป็นการทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการดูแลทำให้เกิดการแบ่งปันความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีการแสดงออกความรู้สึกที่ดีผ่านการแบ่งปันสิ่งของ มุมมองนี้สอดคล้องกับความหมายของการพยาบาลที่กล่าวว่าเป็นการดูแลบุคคลด้วยความเอาใจใส่ และมีการเติบโตในความเอาใจใส่ เป็นการดูแลบุคคลทุกคนทำให้เกิดความผาสุก ความหวัง ความฝัน และแรงบันดาลใจของบุคคลนั้นมากขึ้น²⁸ เช่นเดียวกับทฤษฎีการปฏิบัติการพยาบาลเชิงสุนทรียะจะทำให้เกิดความหมายในประสบการณ์

ของพยาบาลและผู้ได้รับการดูแล ส่งเสริมสุขภาพ ความผาสุก และความพึงพอใจในการดูแลและต่อวิชาชีพพยาบาล ผลลัพธ์ที่เกิดจากการแบ่งปันความรู้สึกและสิ่งของให้กันทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นไปด้วยสุนทรียะที่เป็นมิติของบุคคล⁵ จากการศึกษาของ Betriana, Kongsuwan and Mariyana²⁹ พบว่า ความสุข สนุกสนาน ความพึงพอใจ ไม่ได้เกิดขึ้นแค่ในระหว่างการดูแล แต่เป็นความทรงจำที่ยาวนาน แม้ผู้ป่วยจำหน่ายกลับบ้านเมื่อพบกันนอกโรงพยาบาลยังมีการทักทายเรียกชื่อพยาบาล ทำให้พยาบาลรู้สึกดี มีความประทับใจที่ผู้ป่วยยังจำตนเองได้

ข้อจำกัดของการศึกษา

เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิงทั้งหมด ทำให้ข้อมูลที่ได้อาจขาดมุมมองที่แตกต่างผ่านประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลชาย

สรุป

การศึกษาเชิงคุณภาพ ตามปรัชญาของปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอเมโนวัติกส์เพื่ออธิบายความหมายของประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ต่อการใช้สุนทรียศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยขณะขึ้นฝึกบนคลินิก นักศึกษาพยาบาลสะท้อนประสบการณ์ตามการรับรู้ผ่านการแสดงออกทางสุนทรียะ โดยผลงานศิลปะที่สร้างโดยนักศึกษาพยาบาลร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้เข้าใจมุมมองได้อย่างลึกซึ้ง ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการนำสุนทรียศาสตร์มาใช้ในการพยาบาล ทำให้มีการดูแลภายใต้การรู้จักและเข้าใจบุคคลที่ดูแล มีวิธีการดูแลที่สร้างสรรค์ และแสดงพฤติกรรม การดูแลที่อ่อนโยนและงดงาม ส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ เพิ่มคุณค่าของวิชาชีพพยาบาล และผู้ป่วยมีความผาสุกต่อไป

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลประยุกต์ใช้สุนทรียศาสตร์ทางการพยาบาล เช่น การสร้างสัมพันธ์กับบุคคลด้วยความเข้าใจผู้อื่น การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การใช้กิจกรรมทางศิลปะในการดูแลสุขภาพ
2. ด้านวิจัย สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการสอนนักศึกษาพยาบาลในการใช้สุนทรียศาสตร์ในการปฏิบัติการพยาบาลและวัดประสิทธิผลของการสอน โดยใช้การวิจัยแบบกึ่งทดลอง

การมีส่วนร่วมในการเขียนบทความ

นักวิจัยทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเขียนบทความ/แก้ไข/ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ

การมีผลประโยชน์ทับซ้อน

การวิจัยครั้งนี้ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

แหล่งทุนสนับสนุน

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา ประจำปีงบประมาณ 2566

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกท่านที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. Dictionary.orst.go.th. [homepage on the Internet]. Bangkok: Office of the Royal Society 2011 [cited 2025 Jan 10]. Available from: <https://dictionary.orst.go.th/>
2. Phenix PH. Realms of meaning. United State of America: Printcraft; 1986.
3. Carper BA. Fundamental patterns of knowing in nursing. ANS Adv Nurs Sci. 1978; 1(1): 13-23. doi: 10.1097/00012272-197810000-00004.
4. Boykin CA, Parker M, Schoenhofer S. Aesthetic knowing grounded in an explicit conception of nursing. NSQ. 1994; 7(4): 158-61. doi: 10.1177/089431849400700407.
5. Kongsuwan W. Development of the emergent theory of aesthetic nursing practice (AesNURP). In: Kongsuwan W, editor. Aesthetic nursing theory, practice, and research: Caring for person at the end of life. Songkhla: Siam Printing; 2022.
6. Han X. The importance of aesthetic ability in arts education: A case study of undergraduate students of universities in Chengdu city of Sichuan Province China. 2022. doi:10.20944/preprints202206.0132.v1
7. Ahmadi A, Fathabadi R, Bakhtiarvand M. The effectiveness of aesthetic teaching on the attitude of elementary school students. RIELS. 2020; 1(3): 423-31.
8. Kiyashchenko OA, Plakhova EA, Rakhimova MA. Aesthetic component in the formation of Lexical area "Art" in English language class. JSD. 2015; 8(5): 97-116.
9. Faculty of Nursing, Prince of Songkla University. Baccalaureate curriculum 2020 [internet]. 2020 [cited 2024 Nov 14]. Available from: https://www.nur.psu.ac.th/nur/file_courses/bachelor_2563.pdf
10. Johns C. Framing learning through reflection within Carper's fundamental ways of knowing in nursing. J Adv Nurs. 1995; 22(2): 226-34.

11. Nguyen-Truong CKY, Davis A, Spencer C, et al. Techniques to promote reflective practice and empowered learning. *J Nurs Educ.* 2018; 57(2): 115–20. doi: 10.3928/01484834-20180123-10.
12. Duran ET, Uslusoy EC. Opinions of nursing students on the art of nursing: A qualitative study. *Int. J. Caring Sci.* 2015; 8(2): 308–16.
13. Kongsuwan W, Aphichato A, Maneewat K. Caring as nursing: Aesthetic expressions of nursing students. *Songklanagarind J of Nurs.* 2018; 38(2): 1–10. Thai.
14. Thiangchanya P, Thongsuk P, Ramkeaw K. Meaning of patient safety through esthetic expression of nursing students, Prince of Songkla University. *Songklanagarind J Nur.* 2022; 42(1): 109–20. Thai.
15. Matchim Y, Thongthawee B, Nirattharadorn M, et al. Experiences of learning in the course of development of nursing profession and nursing science: Aesthetic expression of first-year nursing students. *Songklanagarind J of Nurs.* 2021; 41(2): 1–12. Thai.
16. Gardamer HG. *Gadamer: Truth and method.* 2 nd ed. New York: Continuum International Publishing Group. 2004.
17. Lincoln YS, Guba EG. *Naturalistic inquiry.* Beverly Hills, CA: SAGE; 1985.
18. Raeve L. The art of nursing: An adsthetics? *Nurs. Ethics.* 1998; 5(5): 401–11.
19. Siles-Gonza´lez J, Solano-Ruiz C. Sublimity and beauty: A view from nursing aesthetics. *Nurs. Ethics.* 2016; 23(2): 154–66.
20. Kongsuwan W, Yasuhara Y, Tanioka T, et al. Aesthetic expression of caring in nursing among Japanese undergraduate nursing students. *Nurse Educ Today.* 2021; 105: 105031. doi: 10.1016/j.nedt.2021.105031.
21. Dahal P, Kongsuwan W. Aesthetics in nursing practice for cancer patients as experienced by nurses in Nepal: A hermeneutic phenomenological study. *Cancer Nurs.* 2022; 45(5): 354–62. doi: 10.1097/NCC.0000000000001023.
22. Rudberg SL, Westerbotn M, Sormunen T, et al. Undergraduate nursing students' experiences of becoming a professional nurse: A longitudinal study. *BMC Nurs.* 2022; 21(1): 219. doi: 10.1186/s12912-022-01002-0.
23. Eklund JH, Holmström IK, Lindqvist AO, et al. Empathy levels among nursing students: A comparative cross-sectional study. *Nurs Open.* 2019; 6(3): 983–9. doi: 10.1002/nop2.280.
24. Al-Shamaly HS. Patterns of communicating care and caring in the intensive care unit. *Nurs Open.* 2022; 9(1): 277–98. doi: 10.1002/nop2.1061.
25. Kongsuwan W, Dahal P. A hermeneutic phenomenological study of aesthetics in nursing practice among hospitalized cancer patients in Nepal. *Res Theory Nurs Pract.* 2023; 37(2): 163–79. doi: 10.1891/RTNP-2021-0015.
26. Koo M, Chen HP, Yeh YC. Coloring activities for anxiety reduction and mood improvement in Taiwanese community-dwelling older adults: A randomized controlled study. *Evid Based Complement Alternat Med.* 2020; 6964737. doi: 10.1155/2020/6964737.
27. Golino AJ, Leone R, Gollenberg A, et al. Receptive music therapy for patients receiving mechanical ventilation in the intensive care unit. *Am J Crit Care.* 2023; 32(2): 109–15. doi: 10.4037/ajcc2023499.
28. Boykin A, Schoenhofer SO. *Nursing as caring: A model for transforming practice.* Boston: Jones and Bartlett. 2001.
29. Betriana F, Kongsuwan W, Mariyana R. Aesthetics in nursing practice as experienced by nurses in Indonesia: A phenomenological study. *Belitung Nurs J.* 2022; 8(1): 20–7. doi: 10.33546/bnj.1958.